

newsletter

Prvních sto dní
s Lisabonskou smlouvou

Jiří Brodský:
Prvních sto dní
s Lisabonskou
smlouvou

W. Hankel,
W. Nöling, K. A.
Schachtschneider
a J. Starbatty:
Opuštění eura je
pro Řecko jediné
východisko

Eva Zamrazilová:
Veřejné finance
v dluhové pasti

Václav Klaus:
Kníže Václav –
světec a panovník

Stanislav Balík: Co
přinesou volby ČR

Miroslav Macek:
Nečas po volbách

Jiří Brodský
zahraniční odbor
Kanceláře prezidenta republiky

Lisabonská smlouva byla za velkého potlesku podepsána, pod velkým tlakem ratifikována a nyní je více než sto dní uváděna v život. Přinesla do Evropské unie více demokracie a svobody, jak tvrdili její zastánci? Zjednodušila a zpřehlednila právní řád EU? Dala EU větší váhu na mezinárodní scéně? Umožnila další rozšiřování? Přiblížila rozhodování v EU blíže občanům členských států a umožnila jim se ve větší míře s EU identifikovat?

Méně demokracie

Samotná geneze Lisabonské smlouvy a proces její ratifikace byly smutným svědectvím o tom, jak málo je v dnešní Evropské unii demokracie. Kromě toho, že Irsko bylo jedinou zemí, kde mohli k Lisabonské smlouvě něco říci občané a kromě toho, že směli říci pouze své „ano“, a proto museli hlasovat dvakrát, byl samotný ratifikační proces nešťastným pokukováním po ostatních, ukazováním prstem a nesvobodným hlasováním. Nebyla to parlamentní hlasování v jednotlivých členských zemích o nich samých a pro ně samé, ale hlasování, která chtěla prokázat, že všichni jsou „dobřími Evropany“, a proto to nebudou oni, kdo znemožní ratifikaci Lisabonské smlouvy. Nebylo žádné jiné dominantnější téma, o kterém by evropští diplomaté tak horečně

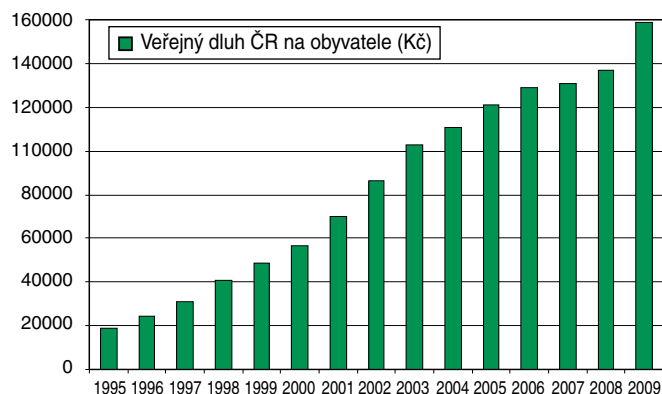
mluvili a jiná iniciativa, kterou by tak horečně prosazovali (často aniž by smlouvu četli), a to nikoli kvůli svým zemím. V tomto smyslu bylo prvních sto dní žití s Lisabonskou smlouvou prázdných. Žádné téma debatu o ratifikaci smlouvy nenahradilo. Došlo ale na poctivější čtení. Došlo na rozčarování, na mnohá překvapení, dohady a nejasnosti, co že Lisabonská smlouva obsahuje a co z toho vyplývá.

Lisabonská smlouva razantně ubrala na demokracii a svobodě v Evropské unii. Rozšířila hlasování tzv. kvalifikovanou většinou, aby souhlasit bylo v EU jednodušší a aby nesohlasit, vetovat (či zabránit přijetí nové legislativy) bylo obtížnější. Zavedla nové

institute, které znepráhlednily institucionální strukturu EU a totálně tyto funkce odtrhla od jakéhokoli rozhodování občanů a zodpovídání se jim. Lisabonská smlouva měla posílit úlohu vnitrostátních parlamentů v legislativním procesu, ale v tom žádný vnitrostátní parlament za prvních sto dní nemá jasno. Proto se předseda Konference výborů pro evropské záležitosti parlamentů členských států EU obrátil dne 16. února 2010 dopisem na předsedu Evropské rady Hermana Van Rompuye se žádostí o vysvětlení, co „Protokol č. 2 o používání zásad subsidiarity a proporcionality“ míní pojmem „právní akt“, když hovoří o právních aktech, které budou národní parlamenty oprávněny kontrolovat z pohledu tzv. principu subsidiarity. Adresátem tohoto dopisu je právě nový předseda Evropské rady, jehož funkci zavedla Lisabonská smlouva, ale kterému rozhod-

DUBNOVÝ GRAF CEPU

Kolik dluží průměrný Čech

Pramen: MF ČR, ČSÚ

ně nesvěřila roli vykladače jejich ustanovení.

Post předsedy Evropské rady a ministryně zahraničních věcí prosadili zastánci federálního pojetí evropské integrace. Evropská unie měla díky tomu získat větší váhu na mezinárodní scéně a častěji zde mluvit jednohlasně. V USA se radovali, že telefonní číslo na předsedu Evropské rady bude oním číslem do Evropy, po kterém v sedmdesátých letech volal Henry Kissinger. Prvních sto dní Lisabonské smlouvy bylo pro snílky o evropském státě, vznikajícím kolem funkce prezidenta a ministryně zahraničních věcí, deziluzí. Potvrdilo pochyby těch, kteří tvrdí, že tato nad státy uměle vytvořená institucionální struktura vnáší do rozhodování uvnitř EU ještě větší zmatek, je neefektivní a navenek působí nedůvěryhodně a nečitelně. Nejde ani tak o to, že byla do těchto funkcí dosazena dvě ve světě málokdy známá a sotva kdy vyslovená jména. Jde o to, že tyto dvě, za zády občanů členských států EU vzniklé funkce, jsou nevolené a neexistuje žádný mechanismus, který by občané měli k tomu, aby nové „představitel EU“ odvolali.

Kdo reprezentuje EU

Prvních sto dní si tak vedle předsedy Komise EU říkaly o své místo na slunci dvě funkce, ve kterých z jejich definice budou vždy lidé, kteří nikdy nenavštíví všechny regiony států, jež mají reprezentovat na mezinárodní scéně. A ani o to nebudou usilovat. Nebudou mít mandát voličů, nebudou v každodenním kontaktu s občany členských ze-

mí EU a s ekonomickou realitou v těchto zemích. A pokud jde o osobnostní profily těch, kteří ve dvou nových funkcích začali působit, ti nikdy neřídili žádnou soukromou firmu. Neživilí se nikdy povoláním, ve kterém by jejich příjmy byly přímo úměrné jejich výkonu a nezávisely by na penězích daňových poplatníků. Nemají charisma. Chybí jim schopnost vést, mít vizi a získat pro ni podporu voličů. Chybí jim lidovost. A bohužel zřejmě i soudnost, protože jinak by tyto funkce nikdy nepřijali.

Když něco podobného nahlas vyslovil v uplynulých dnech demokraticky zvolený člen Evropského parlamentu, který se zodpovídá svým voličům, potrestalo ho vedení Evropského parlamentu peněžitou pokutou. Jakákoli kritika na adresu nových „představitel EU“ je trestána a předem umlčována všudypřítomnou politickou korektností. Herman Van Rompuy za prvních sto dní ve funkci prokázal, že není bez ambicí a zdaleka nebude chtít být bezmocným předsedajícím summitů. Zatím se dohadoval o šefování summitů s předsedou Komise Barrosem a se španělským premiérem Zapaterem, ale stačí počkat na druhou polovinu letošního roku, kdy se rotačního předsednictví EU ujme Belgie, odkud pochází.

Herman Van Rompuy má řídit Evropskou radu, která se v roce 1975 začala scházet ve složení hlav států a vlád členských zemí, aby ukazovala směr, kudy by se integrace v Evropě měla dále ubírat.

Ukazovala, kde je potřeba odstraňovat bariéry, liberalizovat a hledala oblasti, kde tehdejší Evropské společenství mohlo působit efektivně jako celek. Po přijetí Lisabonské smlouvy oproti tomu mluví o globálním vládnutí, studuje teplotu planety a někteří její členové volají po vzniku Mezinárodní environmentální organizace, která má rozhodovat o tom, které statky smíme spotřebovávat a které nikoli.

Někteří členové Evropské rady, včetně jejího nového předsedy, chtějí dnes řídit a centrálně plánovat, a to i za soukromé firmy. Chtějí přerozdělovat, dotovat a uměle držet při životě firmy i vlády, které selhaly. Mezi jejími členy existuje umělá pospolitost, předstíraně kamarádské poplácávání se po ramenou a nevyslovený, nepopsaný, a mnohdy i explicitně neuvědomělý pocit, že to přeci těm druhým nemohou kazit. Musí táhnout za jeden provaz, a to i směrem, za který by je doma voliči nepochválili. Jednota, jednomyslnost a podpora těch, kteří musí být z povahy svých funkcí nutně posly dobra, je s Lisabonskou smlouvou snazší a přednější.

Co bude dál

Často zmiňovaným argumentem pro přijetí Lisabonské smlouvy bylo i další rozšiřování Evropské unie. Na hodnocení tohoto argumentu bylo prvních sto dní příliš krátká doba. Ale nejspíše dojde v roce 2017 k zavedení nového systému vážení hlasů tzv. kvalifikovanou většinou, kdy kromě většiny členských států bude hrát ro-

li také populační kritérium (pro přijetí legislativního návrhu bude vyžadována většina představující 55 % států a 65 % populace EU). V té době bude mít Turecko, které směřuje do evropských integračních struktur již 51 let, přibližně 100 mil. obyvatel. A odpověď na otázku, zda by například Německo a Francie připustily, aby se Turecko stalo nejmočnější a nevlivnější zemí Evropské unie, je zřejmá. Argument o Lisabonské smlouvě jako všeléku na rozšíření není pravdivý.

Už za prvních sto dní své existence dokázala nejnovější novela zakládajících smluv Evropských společenství popřít veškeré hlavní argumenty ve prospěch vlastní existence. A o čem budou další dny, týdny a měsíce s Lisabonskou smlouvou? Pro mnohé to bude bolestné uvědomění, že ačkoli nyní fakticky má ústavní smlouvu, i když jinak nazvanou, Evropská unie není stát, a proto nepotřebuje prezidenta, ministryni zahraničí, ani jednu společnou diplomatickou službu, v níž by většina velvyslanců, kteří nejvíce bojovali za ratifikaci Lisabonské smlouvy, paradoxně nikdy neuspěla. Jediným smysluplným a důstojným krokem by bylo uznat, že idea unijní diplomatické služby, do jejíhož dresu se už horlivě hlásí lekteři čeští diplomaté, nemá v této fázi evropské integrace své opodstatnění. Prvních sto dní s Lisabonskou smlouvou ale nasvědčuje tomu, že se tento projekt bude potácet dál. A za vysokou cenu. Pro nás pro všechny. ■

S úctou
Václav Klaus

Soustrastný dopis prezidenta republiky maršálkovi polského Sejmu Bronislavu Komorowskému

Vážený pane maršálku,

hluboce mě zasáhla zpráva o tragické smrti prezidenta Polské republiky Lecha Kaczyńskiego, jeho manželky, nejbližších spolupracovníků a významných představitelů polského státu. Soucítím s Vámi, v této pro Polsko těžké chvíli, jsem na Vaši straně a sdílím spolu s celou naší zemí smutek, který se nečekaně a tragicky snesl na Vaši zemi.

Prezident Kaczyński byl politikem a mým osobním přítelem, byl velkou osobností evropské politiky, které jsem si velmi vážil a která vždy aktivně podporovala mimořádně přátelské a intenzivní vztahy mezi našimi zeměmi. Především díky němu se tyto vztahy dostaly na nejlepší úroveň kdykoli v historii.

Chci Vám a celému Polsku jménem svým i jménem občanů České republiky vyjádřit svou nejhlubší soustrast. Vyřídíte, prosím, především rodinám obětí, z nichž jsem mnohé znal osobně a jejichž odchod je pro mě nepopsatelnou ztrátou, že sdílím jejich bolestný smutek a že jsem v této těžké chvíli v duchu s nimi.

V Praze dne 10. dubna 2010

Opuštění eura je pro Řecko jediné východisko

Wilhelm Hankel, Wilhelm Nölling,
Karl Albrecht Schachtschneider a Joachim Starbatty

Řecku hrozí státní bankrot. Již neexistuje iluze, že členství v evropské hospodářské a měnové unii poskytuje ochranu před drsnou realitou. Od doby, kdy Řecko v roce 2001 vstoupilo do eurozóny, obětovalo konkurenceschopnost a nashromáždilo obrovské obchodní deficity. Aby Řekové vykompenzovali ztrátu ekonomické pozice, která je postihla za méně než deset let, teoreticky by museli provést devaluaci o 40 procent. Ale ve měnové unii to není možné.

Návrat k drachmě

Návrhů, jak Řekům pomoci, není nedostatek, je mezi nimi i pomoc od jiných vlád v eurozóně – což je krok, který by byl v rozporu s pravidlem „žádné pomoci v nouzi“, zakotveném ve smlouvě o zřízení měnové unie. Naneštěstí existuje pouze jeden způsob, jak uniknout z tohoto bludného kruhu. Řekové budou muset opustit euro, znovu zavést drachmu a znovu vstoupit do stále ještě existujícího mechanismu směnných kurzů evropského měnového systému.

Řekové budou muset opustit euro, znovu zavést drachmu a znovu vstoupit do stále ještě existujícího mechanismu směnných kurzů evropského měnového systému.

nuta. Domníváme se, že dnes by výsledek byl jiný vzhledem k nesnázím zbloudilých euro států a statistickým podvodům, jejichž existenci uznává téměř každý.

Bezdná jáma

Je v přiměřené míře jasné, že Řecko již nemá žádné další možnosti. Tato země přijala úsporný program téměř bezprecedentního rozsahu, snížila státní výdaje, zvýšila daně a snížila mzdy. Tento program zcela ignoruje Keynesův výrok, který říká, že státy musí krizím čelit protipatřeními, která podporují poptávku. Řecké kroky bolestně připomínají nešťastné kroky Německa spočívající ve snížení výdajů v době krize ve 30. letech minulého století. Tento postup přinesl světu poučení, že snižování rozpočtů za účelem uspokojení věřitelů v době poklesu vyvolává masovou nezaměstnanost a radikalizuje společnost.

Také Evropská unie jedná o pomoci, možná v kombinaci s půjčkou od Mezinárodního měnového fondu. Německá

vláda předložila návrh, který se zdá být neproveditelný: Evropský měnový fond. I kdyby byl takovýto fond zřízen, přišel by příliš pozdě na to, aby pomohl Řekům. V každém

Ztráta důvěry v řeckou ekonomiku ohrožuje celou Evropu. Vyloučení Řecka z eurozóny představuje způsob, jak zabránit tomu, aby se z dramatu stala tragédie – a jak zajistit přežití měnové unie.

případě je to sebedestruktivní postup. I kdyby někdy EMF spatřil světlo světa, členové eurozóny, kteří by se ocitli v podobné tísní jako Řecko, by polevíli ve svých snahách o rovnováhu účtů, protože by věděli, že zde existuje fond, který pomůže. Takováto iniciativa by z měnové unie učinila mechanismus pro házení peněz do bezdné jámy.

Takže Řekové nemají jiné východisko než odejít výstupními dveřmi. Obnovení drachmy s nižším směnným

kurzem by také pomohlo zvýšit by příjmy z turistického ruchu. Také by to vyslalo signál jiným zemím, že musí podniknout seriózní kroky, aby se vyhnuly podobným nesnázím. Ztráta důvěry v řeckou ekonomiku ohrožuje celou Evropu. Vyloučení Řecka z eurozóny představuje způsob, jak zabránit tomu, aby se z dramatu stala tragédie – a jak zajistit přežití měnové unie.

Wilhelm Hankel je emeritním profesorem ekonomie na Univerzitě Frankfurt am Main,

Wilhelm Nölling je profesorem ekonomie na Hamburské univerzitě,

Karl Albrecht Schachtschneider je emeritním profesorem na Univerzitě Erlangen-Nürnberg,

Joachim Starbatty je emeritním profesorem ekonomie na Univerzitě Tübingen.

Financial Times 25. 3. 2010.

Z angličtiny přeložil Jan Křišťan.

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník „Nová regulace finančních trhů – záchrana, nebo zkáza?“, do něhož přispěli Mojmír Hampl, Jiří Král, Josef Mládek, Pavel Kysilka, Dušan Tříška, Václav Klaus, Miroslav Singer, Klára Hájková, Petr Musílek, David Marek, Lukáš Kovanda a Tomáš Munz. V příloze je stanovisko ČNB k Larosiérově zprávě. Editorem je Marek Loužek. Předmluvu napsal prezident Václav Klaus.

Cena: 70 Kč, 122 stran.

objednávky na www.cepin.cz

Veřejné finance v dluhové pasti

Eva Zamrazilová
členka bankovní rady ČNB

Česká výše veřejného zadlužení kolem 30 % HDP byla v mezinárodním měřítku dlouhodobě považována za dobré číslo. Existovali i taci, kteří jej interpretovali jako existenci prostoru pro další zvyšování veřejných výdajů a téměř nekonečného prostoru k šedesátiprocentní hranici maastrichtského kritéria. Jak je tedy možné, že během jediného roku se tento relativně příznivý obraz totálně rozpadl a na začátku března 2010 ratingové agentury dokonce pohrozily ČR snížením ratingu?

V první řadě připomeňme, že během uplynulé dekády se relativní zadluženost českého státu více než zdvojnásobila. V roce 1998 činilo veřejné zadlužení 15 % HDP, v roce 2008 přibližně 30 % HDP. Zhoršení tohoto ukazatele bylo koncentrováno do let 1998 až 2003. Od roku 2003 do roku 2008 byla výše zadlužení v poměru k HDP víceméně stabilní kolem 30 % HDP, ačkoli veřejné finance skončily každoročně jako deficitní.

Pozorného čtenáře může napadnout, jak je možné, že každý rok byly veřejné finance v deficitu a relativní výše zadlužení přitom nerostla. Například v roce 2005 činil deficit veřejných financí 3,6 % HDP a relativní výše dluhu k HDP klesla z 30,4 % na 29,8 %. Jak vysvětlit tento zdánlivý paradox? Propočet relativní výše dluhu v poměru k HDP je složitější než prosté přičítání (nebo teoreticky odčítání) sald veřejných financí k minulé výši zadlužení. Bez ohledu na to, jak skončí veřejné finance v příslušném roce, se samotný ukazatel relativní

výše zadlužení pro určitý rok (ve srovnání s rokem předchozím) mění i s ohledem na to, jak vysoké sazby z dluhu platíme, jaký je hospodářský růst a jaká je výše inflace.

Dluhová past

Koeficient dluhové pasti je založen na triviálním vztahu. Relativní výše zadlužení v příslušném roce vychází z výše zadlužení v roce předchozím a dále je přímo úměrná výši úrokové sazby, kterou z dluhu platíme a nepřímo úměrná růstu (či poklesu) HDP v běžných cenách. Předpokládejme, že veřejné finance (včetně platby úroků – tedy primární deficit) skončí v příslušném roce jako vyrovnané. Pak je poměr mezi úrokovými sazbami a nominálním růstem HDP pro vývoj zadlužení určujícím faktorem. Hodnota tohoto poměru je vyšší než 1 v případě, že je úroková sazba z veřejného dluhu vyšší než nominální růst HDP; potom platí, že relativní zadlužení v tomto roce ve srovnání s minulým rokem stoupne, a to, i když veřejné finance v tomto roce skončí jako vyrovnané. Hodnota je nižší než 1 v případě opačném, tedy že sazby z dluhu jsou nižší než nominální růst HDP. Potom by také relativní výše zadlužení v případě vyrovnaných veřejných financí meziročně poklesla.

Promítneme-li tento jednoduchý vztah do pohledu na minulý vývoj českého zadlužení, lze snadno vysvětlit, proč se česká míra zadluženosti pohybovala stále kolem 30 % HDP i při trvale deficitních veřejných financích. Relativně nízká úroveň zadlu-

žení byla navzdory setrvalým deficitům udržována relativně vysokým hospodářským růstem a relativně nízkými sazbami z dluhu. V období hospodářského růstu nominální růst HDP dosahoval trvale vyšších hodnot než výše úroků, které jsme z veřejného dluhu platili. Mezi lety 2003 a 2008 rostl nominální HDP – tedy HDP v běžných cenách tempem v průměru 8,5 % ročně, zatímco úroková míra z dlouhodobých státních dluhopisů se pohybovala mezi 3 a 4 %. Poměr mezi úrokovou mírou a nominálním růstem byl tedy příznivý – v průměru kolem 0,96 a díky němu by se bylo relativní zadlužení ČR v případě vyrovnaných veřejných financí snižovalo o něco více než 1 procentní bod ročně. Zde je tedy klíč vysvětlení, proč byla celková výše zadlužení stále relativně nízká i při dlouhodobých deficitech veřejných financí.

Prvním rokem, kdy se poměr mezi výší sazeb a nominálním růstem HDP obrátil, byl rok 2009, kdy HDP nominálně klesl o 1,5 %, tedy došlo historicky poprvé k tomu, že koeficient dluhové pasti byl vyšší než 1. Jednoduchá trojčlenka: sazby z dluhu nad 3 %, pokles HDP nominálně o 1,5 %. V tomto momentě se obraz českých veřejných financí změnil naprosto dramaticky – během dvanácti měsíců relativní zadluženost státu vylétla z přibližně 30 na odhadovaných přibližně 37 % HDP. Podle pravděpodobných kontur makroekonomického vývoje v roce 2010 zadlužení povyskočí minimálně o dalších 5 procentních bodů, tedy s jistotou překročí 40 % HDP. Za dva roky tak relativní zadlužení stoupne o více než deset procentních bodů, což jasně ukazuje, jak rychle může k destrukci veřejných financí docházet.

Co krize ukázala

Krize přinesla několik zásadních poznatků. Za prvé, jak iluzorní byla představa, že česká výše veřejného zadlužení je komfortní a bezpečná. Za druhé, současný evropský vývoj snad již musel každého přesvědčit o tom, že bez dlouhodobě udržitelného veřejného hospodaření nemá smysl se snažit o vstup do eurozóny. A v neposlední řadě se projevilo i to, že reformní pokus ze druhé poloviny roku 2007 strukturální problém českých veřejných financí neřešil.

Ještě před rokem se zdálo, že dluhová past nám v žádném případě nehrozí. Jenže krize situaci značně změnila. Celkové oživení evropské ekonomiky je váhavé, nerovnoměrné a obecně slabé. Malá a otevřená česká ekonomika je přitom na síle evropské poptávky vitálně závislá. Faktor, který dlouhodobě mírnil růst české zadluženosti, přestal působit a jeho výrazné zesílení nelze zatím očekávat.

Krize přinesla řadu lekcí i samotné eurozóně, jejíž diferenciace nyní vyplývá napovrch. Řada zemí se potýká s problémy důvěry investorů a s potenciálními problémy financování veřejného dluhu. S růstem zadlužení rostou rizikové premie a zvyšují úroky pro problémové země. Z pohledu veřejných financí eurozóna jako celek možná pomůže přestat krizi jednomu problémovému státu, rozhodně ale nebude akceptovat nové problémové žadatele ani tolerovat kreativní účetnictví.

Pokud bude ČR usilovat o vstup do eurozóny, bude muset mít veřejné finance zkonolidované udržitelně, resp. dlouhodobě. S ohledem na stárnutí populace to znamená velkou výzvu. Mimo jiné i proto, že v roce 2008 minulá reforma přesvědčila i Evropskou Komisi k ukončení procedury

při nadměrném schodku – podruhé se již evropská úředníci ošálit nedají. Tehdejší reforma ale nebyla hlubším zásahem do hloubky výdajové struktury rozpočtu – ostatně se podařilo odstranit pouze přibližně polovinu z nově zavedených sociálních výdajů, které byly schváleny napříč politickým spektrem v rámci předvolebního boje. Zdálnivá konsolidace veřejných financí se s poklesem hospodářské aktivity zhroutila jako domeček z karet. Hospodářskou krizi přitom nelze označit za viníka neutušeného stavu českých veřejných financí – krize pouze odhalila závažnost a hloubku problému.

Nebezpečná spirála

Vývoj v posledním roce roztočil nebezpečnou spirálu, která může snadno vést ke snížení ratingu a zdražení půjček. Na vrcholu této spirály stojí potenciálně finanční kolaps státu. Domněnka, že při zadlužení kolem 40 % HDP default veřejných financí nehrozí, nemá pevný základ. Okamžik,

kdy zmizí ochota financovat státní dluh, není vázána na samotnou výši zadlužení, ale též na dynamiku zadlužení a další výhled. Investoři jsou citlivější na změnu spíše než na samotný stav. Další zlehčující argument, že ve stejné či horší situaci je řada zemí, rovněž neobstojí – naopak jde o přitěžující okolnost a další rizikový faktor. Celkově rostoucí potřeba výpůjček bude přirozeně zvyšovat úrokové sazby, za něž bude možné další půjčky získat, a které potom země budou muset věřitelům platit. Tím dále porostou náklady na obsluhu státního dluhu. Například řecká vláda počítala pro roky 2010 a 2011 s financováním nových výpůjček s úrokovými sazbami ve výši 4,7 %. Ale za desetiletou výpůjčku musí nyní platit 6,25 %. Poučí se čeští politici z řecké krize? Pokud z voleb nevzejde jasné vedení, které začne zemi oddlužovat, investoři zareagují negativně a další financování dluhu se prodraží.

Správci našich veřejných

financí nehopodařili zodpovědně. Za předchozí dekádu stouply úroky placené z českého veřejného dluhu z 18 na 57 mld. Kč, došlo tedy k jejich ztrojnásobení. A přitom to byla dekáda, v níž se české ekonomice dařilo dob-

Vývoj v posledním roce roztočil nebezpečnou spirálu, která může snadno vést ke snížení ratingu a zdražení půjček.

ře. Bohužel se ukázalo, že ačkoli jsou reformy obecně ekonomicky i sociálně průchodnější v dobrých časech, obvykle jsou prováděny až v časech špatných, kdy k nim aktéry nakonec donutí až neúnosnost situace. Kéž by došlo k obdobné tiché dohodě napříč politickým spektrem jako před minulými volbami, tentokrát ovšem na opačném pólu pomyslného spektra zodpovědnosti. Šetřit, šetřit, šetřit – to by mělo být předvolebním mottem. Nejhorší variantou by bylo, kdyby k reformě veřejných výdajů došlo

až z vynucení vůle trhů. Jak prozíravý a státnický se dnes ve světle současných okolností jeví návrh uzákonit každoročně státní rozpočet jako vyrovnaný. Přišel čas tuto myšlenku oživit, byť například s určitým zmírněním, které by povolovalo deficit v letech, pro něž ministerstvo financí očekává pokles HDP.

Udržení makroekonomické stability je pro malou otevřenou ekonomiku z hlediska odolnosti vůči nákazě jakýmkoli krizovými infekcemi zcela zásadní. Dobrá makroekonomická stabilita byla také jedním z důvodů, proč domácí finanční sektor úspěšně odolal primárnímu náporu globální finanční krize – nákaza totiž hrozí především oslabeným. Vítězem voleb by se měl stát ten, kdo bude mít potenciál vyvést zemi z dluhové pasti ven. Krátkozrakost a vidina dalších relativně bohatých let prožitých na dluh budoucích generací už by tentokrát mohla přinést opravdu hodně tvrdý náraz. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí knihu „Evropské instituce jako zájmová skupina“ od profesora ekonomie na Univerzitě v Mannheimu **Rolanda Vaubela**. První část zkoumá hybné síly centralizace. Druhá část analyzuje Evropskou komisi. Třetí část rozebírá Evropský parlament. Čtvrtá část diskutuje Radu. Pátá část se zabývá Evropským soudním dvorem. Šestá část zkoumá Lisabonskou smlouvu a její alternativu. Sedmá část klade otázku, jak EU reformovat. Knihu přeložil **Jiří Brodský**. Předmluvu ke knize napsal prezident **Václav Klaus**.

75 stran, 70 Kč.

objednávky na www.cepin.cz, tel. 222 814 666, e-mail: cep@cepin.cz

CEP nabízí knihu **Michala Petříka** „Evropa ve slepé uličce“ s podtitulem „Lisabonská smlouva a politická unifikace“. Kniha analyzuje základní pojmy evropské integrace a rozebírá vývoj k politické unii. Zkoumá pilíře Lisabonské smlouvy a další změny zaváděné Lisabonskou smlouvou. Přináší případové studie Unie mezi Laekenem a Lisabonem. Nechybí ani přílohy s kompetencemi EU podle Lisabonské smlouvy. Předmluvu ke knize napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 70 Kč, 118 stran.

Tabulka: Saldo veřejných financí v ČR

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Saldo veřejných financí (v % HDP)	-5,0	-3,7	-3,7	-5,7	-6,8	-6,6	-3,0	-3,6	-2,6	-0,6	-1,5
Veřejný dluh (v % HDP)	15,0	16,4	18,5	25,1	28,5	30,1	30,4	29,8	29,6	28,9	29,9

Pramen: ČSÚ

Kníže Václav – světec a panovník*

Václav Klaus

Vážený pane generální řediteli, vážení vzácní hosté, dámy a pánové, hned na počátku bych chtěl poděkovat za pozvání na dnešní vernisáž. Velmi jsem ocenil nápad uspořádat v Praze výstavu týkající se sv. Václava a proto jsem jí také rád poskytl svou záštitu. I když je postava svatého Václava – jednoho z prvních historicky doložitelných českých panovníků – s naší zemí neoddělitelně spjata, moc toho o něm nevíme a bývá těžké rozlišit historická fakta od mytizujících legend a pověstí. V jistém smyslu nás to však nemusí tolik trápit. Legendy se svatým Václavem spojené se v průběhu staletí staly stejně reálnou součástí české tradice, jako nesporná historická fakta.

Fakty a legenda

K dispozici máme jen málo skutečných pramenů. Z doby sv. Václava nemáme žádné listiny, dokonce ani žádnou kroniku českého původu. U jednoho z nejslavnějších přemyslovských knížat nedokážeme s jistotou určit ani základní biografická data. Stejně nejasná zůstává i praktická podoba jeho vlády. Na základě indicií můžeme tušit, že byl panovníkem silným a že byl panovníkem, který v tehdejší poněkud drsné době využíval všechny mocenské instrumenty raného středověku. Mimo veškerou pochybnost je však to, jak mimořádně silně byla jeho postava vnímána po jeho smrti. Rodícímu se českému státu hned na počátku poskytla a v průběhu staletí stále poskytovala motiv k posilování národního povědomí a pocitu sounáležitosti.

Podle legendy měla vražda knížete Václava jeho bratrem Boleslavem politický motiv. Mělo se jednat o spor o vztah vznikajícího českého státu k sousední německé říši, která si činila nárok na nástupnictví po univerzálním římském impériu. I dnes, po více než tisíci letech, zůstává otázka suverenity českého státu a jeho poměru k celku, činícimu si opět nárok na jakousi univerzalitu, aktuálním politickým problémem. Za uplynulé tisíciletí zažila Evropa mnoho proměn, zažila vznik i zánik ambiciózních říší, zažila vzestup i pád vládců rozličných kvalit i ambicí, ale dílo Václava a Boleslavovo přetrvalo. Přetrval český stát, jeho idea, jeho identita zakotvená v myslích jeho obyvatel a přetrvala i jejich touha po svobodě a suverenitě.

Kníže Václav byl po staletí chápán jako zdroj křesťanské inspirace a jako nositel naděje na přežití českého národa. Jeho přímluvy a ochrany se dovolávaly zneprátené tábory katolíků i nekatolíků, zastánci samostatnosti i závislosti na jiných zemích, stoupení monarchistické myšlenky i republikánského zřízení. Jeho přirozená autorita a jeho lidová obliba opakovaně vedly k pokusům zneužít jeho odkaz v rámci aktuálních politických kalkulů. Stalo se tak v době reformace i rekatolizace, při pokusu o germanizaci v 19. století, v letech po obnovení našeho samostatného státu (vzpomeňme mohutných celonárodních oslav svatováclavského milénia v roce 1929), i v éře nacistické okupace.

Naděje pro budoucnost

Dnešní výstava odpovídá v průběhu staletí vytvořenému idealizovanému obrazu sv. Václava. Na vyobrazeních je vidět postavu panovní-

ka, který pro blaho svých poddaných bourá šibenice, vykupuje otroky, propouští nevinné z vězení. Zdůrazněn je křesťanský způsob jeho života, jeho mučednická smrt a jeho odkaz. Do popředí se dostává postava panovníka spravedlivého, trpělivého otce svého lidu, křesťana hájícího základní křesťanské principy až do své násilné smrti. K tomu ještě přichází postava panovníka-bojovníka, jehož koruna a meč se staly nejen symboly, ale přímo ztělesněním historické kontinuity a národního dědictví. To bylo při korunovačních obřadech na Pražském hradě vždy připomínáno. Byl a je vnímán jako symbol českého patriotismu.

Jsem rád, že se dnes otevírá výstava, která může veřejnosti Václavovu postavu a jeho význam přiblížit. V loňském roce měla mimořádný úspěch ve Vídni. V mnohém ohledu je jedinečná a proto pevně věřím, že ji se zájmem přijme i česká veřejnost.

Chtěl bych poděkovat Národnímu muzeu v Praze za nápad tuto výstavu uspořádat, neboť každá taková iniciativa směřuje k podpoře tolik potřebného obecného povědomí o naší národní historii. A i když sv. Václava můžeme vnímat každý jinak, v jednom se jistě shodneme: v osobě tohoto světce i panovníka se odráží naše národní kořeny, náš původ i naše naděje pro budoucnost.

Předplatné na rok 2010

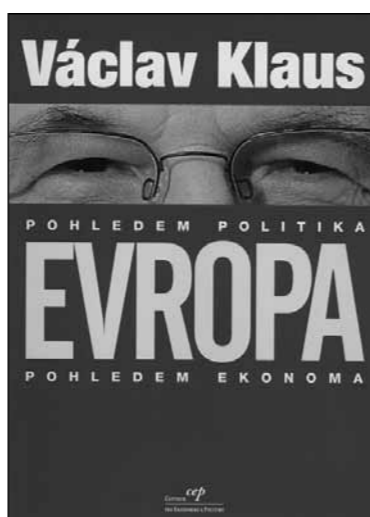
Předplatné zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

- Základní cena předplatného činí 660 Kč.
- Sponzorské předplatné je od 1000 Kč.

Předplatné lze hradit prostřednictvím převodu z účtu, složenkou, případně v hotovosti v kanceláři CEPu, nebo na semináři. Více viz

<http://www.cepin.cz>

NABÍZÍME

Kniha **Evropa pohledem politika – pohledem ekonomy** je souhrnem textů prezidenta **Václava Klause**, které na téma evropské integrace napsal v letech 1993–2001. Klausův přístup lze shrnout jedním slovem – euro-realismus. Kniha může být cenným zdrojem informací nejen pro politology a ekonomy, ale pro všechny občany, kteří jsou ochotni vnímat problémy evropské integrace v celé

jejich šíři, realisticky. Předmluvu napsal **Jiří Weigl**.

Cena: 100 Kč, 224 stran.

objednávky na www.cepin.cz

* Projev prezidenta republiky při zahájení výstavy „Kníže Václav – světec a panovník“. Praha, Národní muzeum, 23. března 2010.

Co přinesou volby České republiky?

Stanislav Balík

vedoucí katedry politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity

Obligátní, vytáčecí věta mluví o absenci křišťálové koule v rukou. Přesto lze na základě již existujících zkušeností alespoň modelovat pravděpodobné varianty. Ty vycházejí z toho, jak je nastaven volební systém, a vlastně celý politický systém, dále pak z toho, jakou podobu má převažující rovnostářská a plebejská mentalita společnosti. Představme nyní nejpravděpodobnější scénáře.

Volební paty

Volby mohou přinést pat podobný patům let 1998–2006 a bude pokračovat již dvanáctileté období faktického nevládnutí. Nic na tom nezmění fakt, jakou podobu nakonec bude mít vládní koalice.

Velká koalice, pokud by nebyla avizována jako dočasné řešení pro provedení zásadních změn v systému, by byla snad nejméně šťastná. Zcela zablokovaný veřejný prostor, malá naděje na změnu, soustředění se na personálie namísto programu – to vše je průvodním jevem velkých koalic v Evropě; minulé volební období v Německu či dlouho-

dobá rakouská praxe je toho příkladem.

Další variantou je velký úspěch spojené levice – ať už bude mít podobu otevřené či skryté koalice; nutná by ale byla podpora alespoň 105–110 poslanců. Možná paradoxně by dávala do budoucna větší naději na změnu; na změnu zásadní – to ve chvíli, kdy by socialisticko-komunistické vládnutí bylo natolik radikální, že by otevřelo oči dostatečnému počtu voličů.

Může se stát, že pat nebude naprostý, jako po volbách 2006. Bude-li mírně o jeden, dva hlasy, tedy ne výrazně, jako v předchozí variantě, převažovat levice, bude pokračovat nicnedělání, jež ovšem může mít pro veřejné finance fatální důsledky.

Některé průzkumy ale nezavrhují ještě jednu zdánlivě nadějnou možnost – a sice těsně nadpoloviční většinu tří-čtyř stran pravicových a středových, tedy ODS, TOP09, Věci veřejných a snad i KDU-ČSL.

Při srovnání letošního předvolební atmosféry s dobou před

pouhými čtyřmi roky se neubráníme podivu. Zatímco v roce 2006 se strany trumfovaly v tom, kdo schválí a kdo slíbí větší sociální dávky a sociální demokraté kupříkladu slibovali porodné ve výši šedesát tisíc, pro třetí dítě až dvojnásobek, dnes to zní jako sci-fi. Kdo by před čtyřmi roky věřil, že budou před voliče předstupovat politici s příslibem drastických škrtů v sociální oblasti, budou za to sklízet chválu části médií a disponovat podporou možná až osminy veřejnosti? Z problematiky veřejných financí se konečně stalo hlavní téma, a to ve chvíli, kdy zdaleka ještě není nejhorší. Je vůbec reálné, aby výše uvažovaná pravo-středová koalice přistoupila k programu razantního ozdravení veřejných financí?

Zdravá skepse

Budme spíše skeptičtí. Platí totiž podmínka vyslovená pro levicovou koalici s těsně nadpoloviční podporou – koalice splácená ze čtyř stran s podporou těsně nad 100 poslanců nebude mít sílu k ničemu důležitějšímu – vyzkoušeli jsme si to v uplynulých letech víc než dostatečně. Navíc je na místě jistá dávka skepse – jde především o nečitelnost Věcí veřej-

ných a jejich lídrů; bude-li se navíc její podpora pohybovat do sedmi procent s rovnoměrným rozložením po celé republice, dopadne s počtem poslanců stejně jako v roce 2006 zelení a naděje na výraznější většinu nelevicových stran je téměř hypotetická.

K provedení velkých reforem může dojít v zásadě ve dvou hlavních případech. Buď ve chvíli, kdy bude stát skutečně balancovat nad propastí, což se našťáště pořád ještě neděje. Nebo tehdy, kdy v čele rozhodujících politických sil budou stát odvážné osobnosti, které nestáhnou ocas ve chvíli, kdy zadupe pár železničářů. Umíme si vůbec představit sociální napětí, v němž budou režijky tím nejmenším na seznamu ke škrtnutí? A kolik známe politických vůdců, kteří takovému tlaku odolají?

Pokud se tak nestane zázrak a nepřijde nějaké prozření (voličů či politických elit), ani jedna z předestřených variant nepovede k hospodárnějšímu nakládání s veřejnými prostředky. Výhybku na cestě do Řecka tak zřejmě ve volbách 2010 nepřehodíme. Což ale neznamená, že nutně musíme dojet až do cílové stanice.

Nakladatelství C. H. Beck

MARCELA ZAMAZALOVÁ A KOL.

Marketing

2. přepracované doplněné vydání

Brožované, cca 550 s., obj. č. EU 47
ISBN 978-80-7400-115-4

LUBOŠ SMRČKA

Rodinné finance

Ekonomická krize a krach optimismu

Vázané, cca 750 s., obj. č. EU 51
ISBN 978-80-7400-199-4

Publikace lze objednat s 5% slevou v e-shopu na adrese www.beck.cz nebo písemně na adrese: Nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1, tel.: 225 993 959, fax: 225 993 920, e-mail: beck@beck.cz

NEČAS PO VOLBÁCH

Miroslav Macek
bývalý místopředseda ODS

Dvojsmyslný titulek jsem nezvolil náhodou, neboť následující řádky budou pojednávat jak o pravděpodobném povolebním klimatu, tak o možnostech chování a jednání volebního lídra ODS a kandidáta na českého premiéra Petra Nečase.

Zúžený manévrovací prostor

Obecně platí, že čím více politické strany nainvestují do negativní volební kampaně a čím více politici soupeři očerní jeden druhého, tím obtížnější a složitější je povolební atmosféra s nezbytností domluvit vládní koalici a její program. Letos jsou pak navíc oba lídři nejsilnějších politických stran, tedy ČSSD a ODS (ale nejen jich), nuceni pod tlakem minulého vývoje politické situace, svých členských základů a taktéž médií pronášet vyjádření, která hypotetické možnosti povolebních koalic velmi zužují až ztěžují. Mám na mysli zvláště vyjádření o možnosti velké koalice ČSSD a ODS, kdy padají slova o nemožnosti jejího vytvoření se stávajícím stranickým vedením protivníka, ale obdobné vyjádření padlo i ze strany TOP 09 vůči možné koalici s ČSSD.

Navíc předseda ČSSD Jiří Paroubek, zřetelně toužící po menšinové jednobarevné vládě s podporou KSČM (byť tuto podporu nazývá „podpora napříč politickým spektrem“) plánovitě a cíleně velmi zužuje budoucí vyjednávací prostor veřejnou deklarací nepodkročitelných bodů programového prohlášení jeho případné vlády: zrušení poplatků ve zdravotnictví, znovuzavedení platby za první tři dny nemocenské, rozdělení „13. důchodu“ a dále přijetí protikorupčního balíčku a snížení zadlužování cestou a

la ČSSD. Spoléhá totiž jednak oprávněně na to, že u spousty bodů by mu mohli vypomoci v případě překročení pětiprocentní hranice lidovci a podpora KSČM by tak byla rozdělena, hlavně však, a to dle mého názoru chybně, spoléhá na to, že se může opakovat situace po krajských volbách, kdy spousta krajských politiků ODS byla ochotna za různá místa a různé funkce akceptovat a spolupodílet se na programu ČSSD.

Opět sice obecně platí, že po volbách může být pod tlakem reality vše jinak, ale čím více politikové nainvestují do negace některých hypotetických řešení, tím obtížněji se k nim pak mohou vrátit. Osobnostní uskupení Petra Nečase dává navíc jistotu, že by to rozhodně nebyl on, kdo by byl ochoten a schopen domluvit s Jiřím Paroubkem velkou koalici ČSSD - ODS.

Pro ostatní politické strany z jednání ČSSD a Jiřího Paroubka ovšem jednoznačně vyplývá jediný volební cíl: udělat jednotlivě (a nejráději i koordinovaně) vše pro to, aby Jiří Paroubek svého cíle nedosáhl, tedy aby bylo možno vytvořit neparoubkovskou středopravou vládu.

Pokud se to podaří, pak by Petra Nečase se značnou pravděpodobností neminul úkol takovou vládu sestavit, s pravděpodobností poněkud menší se pak na ní podílet. Úkol na jedné straně obtížný, na druhé straně zjednodušený tím, že papírově deklarované programy a cíle ODS, TOP 09 a Věcí veřejných nejsou natolik rozdílné, jak se může při prvním čtení zdát, stranicí lídři nejsou letitě znepřáteleni a při určitém volebním výsledku by navíc vedle velké koalice ČSSD a ODS žadná jiná reálná alternativa nezbývala. Jinak řečeno: v případě

součtu volebních výsledků ODS, TOP 09, Věcí veřejných či lidovců vyšším než 50 %, jsou si tyto strany koaličně souzeny.

Program vlády

V české kotlině, moravských úvalech a části Slezska ovšem bohužel platí, že poslancecká křesla jsou sice obsazována více méně dle zásad akciové společnosti, ale vláda se obvykle sestavuje na principu družstevní, tedy „my jsme strana, vy jste strana, takže každý máme nárok na stejný díl ze silových ministerstev i křesel ostatních“.

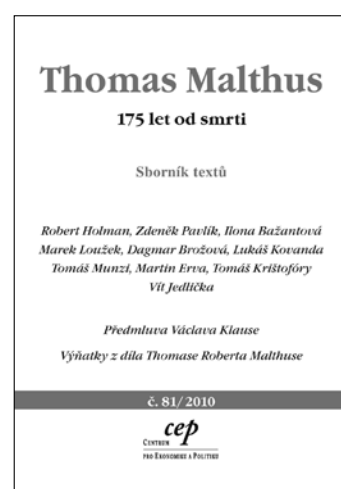
Tento způsob chování menších stran by pochopitelně čekal i Petra Nečase. Jeho výhodou by ovšem bylo, že ODS a její členská základna je vnitřně připravena v podstatě na porážku a sebepatrnější vítězství v podobě možnosti podílet se na vládě by bylo úspěchem, který by otupil jinak vysoké ambice mnohých. Petr Nečas by tedy nebyl pod tak vysokým vnitrostranickým tlakem uhrát pro ODS co největší počet co nejlivnějších křesel a dalších postů.

Zásadní věcí by ovšem při angažování se ODS v budoucí koalici vládě byl její vklad do programového prohlášení vlády a do praktického směřování jejího vládnutí. Současná

rozplizlost idejí, cílů a směřování politiky ODS totiž nedává příliš naděje, že by tato strana při vládním angažmá nějakým rozhodným způsobem zformulovala hlavní rysy jak vnitrostátní, tak zvláště zahraniční politiky a byla by tak zřejmě ve vleku svých koaličních partnerů. Jejím hlavním podílem by pak logicky byla jen účast na poli ekonomickém, na snižování míry zadlužování státu, což ovšem není, vzhledem k okolnostem, účast zanedbatelná. Silnější ruku na vládním kormidlu bych od ODS neočekával.

Svým způsobem má Petr Nečas coby nástupce Topolánka svoji úlohu usnadněnou: pokud prohraje volby mírně a přesto se bude moci podílet na koaliční vládě, bude veleben a chválen a jeho vnitrostranická pozice bude velmi posílena. Pokud prohraje volby značněji a zamíří do opozice, s pocitem „dělal jsem, co jsem mohl“ zamíří zpět do šedi poslaneckých lavic a při troše umu se mu může podařit zůstat předsedou ODS. Otázkou ovšem zůstává na jak dlouho, neboť na podzim jsou nejen volby komunální, ale i senátní, v nich ODS obhajuje, na rozdíl od svého rivala ČSSD, velký počet křesel. Ale to už je na zcela jinou úvahu...

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník číslo 81/2010 „**Thomas Malthus – 175 let od smrti**“, do něhož přispěli **Robert Holman, Zdeněk Pavlík, Ilona Bažantová, Marek Loužek, Dagmar Brožová, Lukáš Kovanda, Tomáš Munz, Martin Erva, Tomáš Křištofory a Vít Jedlička**. V přílohách sborníku jsou tři kapitoly z „Eseje o principu populace“ (1798). Předmluvu ke sborníku napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena 70 Kč, 140 stran.

**objednávky na www.cep.in.cz
tel. 222 814 666, e-mail: cep@cep.in.cz**